

Tecnologia digital, infància i família

Resultats d'un informe nacional

Sabem que la tecnologia entra a la vida dels infants a través de la família. És a la llar on els més petits tenen a l'abast una gran diversitat de dispositius digitals que exploren amb la mediació dels pares, tutors, germans o altres familiars, petits i grans. El que no sabem, però, és com es desenvolupa aquesta mediació, ni quins són els factors socio-culturals o ideològics que la influencien, ni tampoc com els membres de la família donen sentit a la tecnologia.

Cristina Aliagas i David Poveda

L'informe a Espanya i Catalunya titulat *Young Children (0-8) and Digital Technology* (Mitsuko *et al.*, 2016) pretén ser una primera fotografia del rol que la tecnologia està adquirint en la vida dels infants de 0 a 8 anys, a més d'un estímul per fomentar la investigació sobre aquest fenomen a escala estatal. La recerca és fruit d'un treball de camp basat en entrevistes a famílies, que ha estat coordinat per David Poveda i Mitsuko Matsumoto (Universidad Autónoma de Madrid) i Cristina Aliagas (Universitat Pompeu Fabra i Universitat Autònoma de Barcelona), en el qual han participat diversos investigadors de la Universidad Autónoma de Madrid –Marta Morgade, Nieves Galera i Cristina Roncero– i de la Universitat Autònoma de Barcelona –Cristina Correro–. L'informe estatal forma part d'una investigació pionera a Europa coordinada per Stephane Chaudron des del Joint Research Centre (Centre Comú de Recerca) de la Comissió Europea i l'Institut de Protecció i Seguretat dels Ciutadans en el marc del projecte institucional ECIT (Empowering Citizens' Rights in Emerging ICT). La investigació a Europa compta amb la participació de setze països,¹ cadascun dels quals ha entrevistat un mínim de deu famílies.

Moltes preguntes!

Són molts els interrogants al voltant de les conseqüències que té l'ús d'Internet i dels dispositius tecnològics per part dels infants. En l'estudi que duem a terme intentem començar a respondre a les tres preguntes següents, que són clau per entendre com els nens de 0 a 8 anys s'apropien la tecnologia a la seva vida:

- a) Com empren les tecnologies en línia els infants menors de 8 anys?
- b) Com es perceben les tecnologies digitals per part dels diferents membres de la família?
- c) De quines maneres els pares gestionen els usos tecnològics dels seus fills?, quines estratègies adopten?, són constructives o restrictives?

Com ho hem fet?

L'informe estatal es basa en l'anàlisi de les entrevistes a onze famílies amb almenys un infant de 6 o 7 anys seleccionades a les àrees metropolitanes de Madrid i Barcelona, amb la intenció de tenir una mostra diversa quant

forma de cartes en què l'infant classificava els dispositius segons si li agradaven molt, força o gens. La visita es tancava amb una entrevista als pares.

Què hem vist?

Els usos de la tecnologia per part dels infants

Amb la primera pregunta de recerca volíem saber com els nens i les nenes menors de 8 anys usen les tecnologies individualment, quines són les tecnologies que tenen a l'abast, quines prefereixen, per a què les empren i com han après a interactuar-hi. L'estudi ha mostrat algunes dades interessants que recollim a continuació:

als models familiars i les condicions socioeconòmiques. En cada visita, que oscil·lava entre una hora i mitja i dues hores i mitja, la recollida de dades es feia a través de tres activitats amb els infants: una activitat amb adhesius a través de la qual l'infant explicava com era un dia a la seva vida; un *tour* per la casa on l'infant ens ensenyava les seves activitats preferides en cada espai –al menjador, a la seva habitació, a la cuina, etc.– i una entrevista amb el suport de material visual en

- A l'Estat els nens i nenes menors de 8 anys viuen en llars riques pel que fa a la tecnologia, i els ingressos globals de la família sembla que tenen poc impacte en el nombre de dispositius que els infants tenen a l'abast.
- El televisor és el dispositiu més utilitzat, però la tauleta és el dispositiu més popular. El que agrada als infants de la tauleta és que la poden utilitzar de manera autònoma; els agrada el fet que sigui relativament petita, portable, i també que admeti una gran diversitat d'activitats i continguts. A més totes les famílies tenen almenys un mòbil intel·ligent, que és propietat de l'adult i que té una contrasenya per distanciar-lo dels més petits. Els pares consideren els mòbils intel·ligents com a dispositius d'auxili o socors per mantenir l'infant entretingut o ocupat, especialment en situacions estressants o mentre es desplacen.
- El primer contacte amb la tecnologia s'esdevé molt aviat en la vida dels infants, sovint entre l'any o els dos anys de vida. Els infants que tenen germans grans o pares molt fans de la tecnologia tenen experiències de contacte amb la tecnologia més aviat, fins i tot durant els primers mesos de vida.
- L'ús que els nens i les nenes fan de la tecnologia és molt individual i l'utilitzen bàsicament per entretenir-se i relaxar-se. Les seves activitats preferides són veure vídeos a Youtube i jugar, i això els porta a concebre Internet bàsicament com Youtube i PlayStore, cosa que suposa un canvi pel que fa a la generació anterior, que solia identificar Internet amb Google.
- Els infants, més que consumidors passius de la tecnologia, trien dispositius i continguts amb un cert criteri que sovint està marcat pels seus interessos individuals o passions. Per exemple, l'afició per crear polseres els porta a preferir la tauleta, on poden accedir a Youtube, la passió pel ball els porta a preferir el televisor –modalitat de ràdio i canal MTV– i l'iPad (per buscar i veure els vídeos musicals que els agraden), la passió per un esport els porta a la Wii.
- Les activitats digitals dels infants alimenten jocs no digitals, o al revés. Per exemple, els nens fascinats per Minecraft o Lego solen tenir diverses versions digitals i tradicionals d'aquests jocs.
- A l'Estat, només en casos molt excepcionals, els nens utilitzen xarxes socials com WhatsApp o Facebook. A Europa, en canvi, la proporció s'inverteix.

Percepcions al voltant de la tecnologia

Amb la segona pregunta de recerca volíem saber si pares i fills perceben les tecnologies de la mateixa manera, si ho fan en clau de risc o en clau d'oportunitat, i què els porta a construir aquests punts de vista.

Pel que fa als infants, hem vist que:

- Se senten atrets per la tecnologia des de molt petits –ja a l'any– i que la tecnologia passa a ser una part natural de les seves vides de seguida, tan natural que no s'aturen a pensar què és la tecnologia. Simplement l'usen.
- Veuen la tecnologia associada al món de l'adult i com una oportunitat per créixer, sentir-se lliures i grans, percepció que explica el cert fracàs de les tauletes educatives fetes per a ells, de les quals se'n cansen, en part perquè prefereixen la tauleta de l'adult.
- Són conscients que els dispositius tenen propietari, i tenen clares quines són les possibilitats d'accés per a cada dispositiu (concretades en forma de barreres físiques, contrasenya o normes) i què els pot aportar (per exemple, joc, lectura, comunicació amb els altres).
- Veuen els dispositius digitals com a joguines o activitats, independentment de l'entusiasme o el vincle emocional que desenvolupen. En aquest sentit, ens hem trobat molts infants que no classifiquen els dispositius com a indispensables perquè consideren que el que és imprescindible és l'activitat, com ballar, pintar o jugar a futbol).

D'altra banda, pel que fa als pares, hem vist que:

- Consideren que la tecnologia els dona eines que els beneficien tant en l'àmbit professional com en l'àmbit privat de la comunicació, la socialització i l'entreteniment.
- Parlen en clau positiva de la tecnologia en la vida dels fills i la descriuen com una eina útil per relaxar-los i per aprendre, i per això inverteixen en tecnologia, fins i tot les famílies més desfavorides socioeconòmicament.
- Reconeixen que la gestió de la tecnologia a la vida dels infants és tot un repte, però l'accepten perquè consideren que la tecnologia és «inevitable», i és paradoxal que, malgrat la visió positiva, limiten l'accés i l'ús de la tecnologia als fills.

La funció familiar de la tecnologia i la mediació dels pares

La tercera pregunta de recerca se centra en descriure el paper que les tecnologies tenen en la vida en família, quines pràctiques i dinàmiques familiars es construeixen al voltant de la tecnologia. Sobre aquest aspecte, l'estudi ha posat en evidència que rarament la tecnologia digital és el centre d'una activitat familiar compartida, amb excepcions com veure un vídeo, una pel·lícula i de vegades –especialment entre infants i pares– jugar a algun joc.

La quarta pregunta de recerca es focalitza en les estratègies de mediació de la tecnologia per part dels pares, per veure si són més constructives o més restrictives, i veure de què depenen aquests plantejaments de gestió familiar de la tecnologia.

Després d'analitzar la mediació parental de la tecnologia en les famílies participants, hem vist que:

- Perceben la tecnologia com un element en competició amb les activitats tradicionals, com els jocs de taula o altres activitats a l'aire lliure o en contacte amb altres persones o animals.
- El que els fa més por és Internet, on creuen que perden el control del que hi fa el seu fill. I el que més els preocupa són els problemes físics –afectacions a la visió–, desordres cognitius i l'impacte en l'estat emocional –frustració, aïllament, etc.
- La percepció dels pares quant a la tecnologia té una influència molt forta en l'ús que el nen fa dels dispositius i els continguts que consumeix. Per exemple, si els pares no han aconseguit ser lectors de llibres digitals, no fomenten aplicacions de literatura digital infantil en els seus fills i reserven la lectura per als llibres en paper; en canvi, si els agrada molt el tennis o el golf, fomenten aplicacions o jocs relacionats amb aquesta activitat.

- Els pares i les mares no sempre comparteixen percepcions o actituds pel que fa a la tecnologia, i això fa que de vegades no tinguin normes o estratègies de gestió consensuades.
- Les estratègies de mediació dels pares tendeixen a ser restrictives, no actives, i consisteixen a limitar el temps d'ús, l'espai i el contingut. Això ho fan controlant els continguts, les descàrregues, vetant l'accés a la xarxa a determinades funcions dels dispositius o apuntant els fills a activitats extraescolars. Aquesta restricció els porta a crear un espai d'ús amb pocs riscos, per garantir que els fills viuen mons tecnològics molt segurs, fet que els dona tranquil·litat.

Algunes reflexions finals

Tot i que es tracta d'un estudi exploratori, l'anàlisi de les dades en porta a algunes reflexions o recomanacions.

- Cal fomentar els espais socials en família centrats en la tecnologia, com jocs familiars o activitats, perquè la reflexió sobre el món digital sigui un element natural.
- És important fomentar l'autoregulació tecnològica al més aviat possible, encara que sigui una tasca feixuga i sembli impossible d'aconseguir.
- Cal tenir en compte que la tecnologia digital canvia ràpidament i, en aquest sentit, és bo introduir la idea que algunes regles poden ser provisionals i que estan obertes a la modificació.
- Finalment, sobre el tipus de mediació tecnològica que predomina, cal tenir en compte que aquestes estratègies tan restrictives estan deixant per a més endavant la reflexió sobre la seguretat a la xarxa, per quan els infants siguin adolescents o comencin a obrir comptes a les xarxes socials. La conseqüència de vetar la connectivitat dels dispositius perquè l'infant no pugui interactuar amb altres persones, per exemple, «sacrifica» un dels trets més distintius d'aquests dispositius, a part de posposar les experiències en línia dels nens i nenes que segur que es trobaran en un futur.

La nova recollida de dades amb les mateixes famílies que estem duent a terme ens permetrà disposar de dades per fer una anàlisi longitudinal de l'evolució dels usos, pràctiques i valors de la tecnologia a la vida dels infants. ■

Cristina Aliagas, de la Universitat Pompeu Fabra, i David Poveda, de la Universidad Autónoma de Madrid, són coordinadors a l'Estat de l'informe *Young Children (0-8) and Digital Technology*.

Nota

1. En la primera fase pilot (2014), hi van participar 7 països i 70 famílies. En aquesta segona recollida de dades (2015), hi han participat 81 famílies de 16 països (Alemanya, Bèlgica, Bulgària, Croàcia, Dinamarca, Eslovènia, Espanya/Catalunya, Finlàndia, Itàlia, Letònia, Portugal, República Txeca, Romania, Xipre).